

ВІД ІНФОРМАЦІЇ ДО МАНІПУЛЯЦІЇ: ЯК TELEGRAM ВПЛИВАЄ НА УКРАЇНСЬКУ МЕДІАСФЕРУ

Рибальченко Орина Ігорівна,

здобувач вищої освіти

навчально-наукового інституту менеджменту і маркетингу

Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Науковий керівник: Афанасьєва Олена Миколаївна

старший викладач кафедри

«Бізнес-журналістики і цифрових медіа»

Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Із початком повномасштабної війни в Україні Telegram-канали займають значне місце в українському медіаландшафті. Вони набувають все більшої популярності через їх здатність оперативно інформувати населення. Щороку кількість споживачів новин у цьому месенджері зростає, але велика частина дописів є недостовірними або містять маніпулятивні повідомлення. Вони стали невід’ємною частиною інформаційної війни, яка здатна впливати на суспільну думку та популяризувати ворожі наративи серед людей.

Результати дослідження USAID-Internews свідчать про те, що українці все частіше обирають соціальні мережі для отримання новин, зокрема Telegram, який зберігає лідерство серед платформ, надаючи швидкий доступ до інформації [5]. З іншого боку, зростання кількості користувачів месенджеру супроводжуються появою нових викликів щодо дотримання журналістських стандартів. Відсутність контролю, анонімність та поширення неперевіреної інформації загострюють питання етичної відповідальності авторів у часи, коли важливість правдивої інформації є значущою.

За словами О. Васьківської, ключовими характеристиками цих каналів є лаконічність повідомлень, оперативність у викладі інформації та використання мультимедійних файлів. Для взаємодії з аудиторією також використовуються різноманітні смайлики, що є альтернативою коментарям, які бувають закриті через вплив російських ботів [2].

Водночас Національна рада України з питань телебачення та радіомовлення почала реєструвати Telegram-канали як онлайн-медіа, що має сприяти більшому визнанню в медіаіндустрії та підвищити вимоги щодо дотримання журналістських стандартів. Станом на липень 2024 року було зареєстровано 466 онлайн-медіа, серед яких 19 – це Telegram-канали [4].

В умовах війни українці значною мірою стали залежати від оперативних повідомлень в месенджері. Прикладом може слугувати Telegram-канал «TLK News», який щоденно попереджає мешканців Харкова про ворожу активність, яка несе потенційну небезпеку місту та області. Автор каналу неодноразово отримував слова подяки від підписників, яких він вчасно оповістив про небезпеку. Більше того, вдячна аудиторія дає змогу організовувати збори на потреби військових та, за лічені хвилини, збирати великі суми грошей.

Крім того, велика кількість офіційних установ, волонтерських організацій та незалежних журналістів створили Telegram-канали для надання інформації та комунікації з громадянами. Проте, згідно з останніми дослідженнями, респонденти мають певні побоювання щодо правдивості інформації, і, саме через це, використовують одразу декілька різних каналів для перевірки новин [3].

Більшість Telegram-каналів функціонують без належних журналістських стандартів, оскільки багато з них не зареєстровані як офіційні медіа та не підлягають суворим вимогам щодо достовірності інформації, сформульованих для онлайн-медіа, тобто сайтів. Ця платформа не вимагає верифікації особи для створення каналів, що дозволяє анонімним джерелам

поширювати фейки та дезінформаційний контент, не розкриваючи власні дані [1].

Наразі поширення неправдивої та маніпулятивної інформації є однією з найбільших проблем в медіакommunікаціях, що постали із початком війни. Дослідження USAID-Internews свідчать про те, що у суспільстві зростає занепокоєння тим, що Telegram стає платформою для дезінформації, адже його популярність і доступність сприяють швидкому розповсюдженню сумнівного контенту. Зазначається, що більшість українських користувачів обізнані про потенційні ризики користування соціальними платформами, але лише кожен третій з опитаних володіє інформацією про конкретні способи захисту [3].

Telegram надає доступ до великого обсягу новинних матеріалів, що одночасно є як позитивним явищем, так і викликом для українських користувачів. Уміння розпізнавати правдиву інформацію серед масиву контенту стає дедалі важливішим, але й складнішим завданням. Відсутність будь-якої редакторської політики і контролю у Telegram створює інформаційний хаос, де важко відокремити правду від вигадки. Разом з тим, популярні канали відомі тим, що нерідко переповідають новини із професійних медіа [5].

Не можна не згадати один із найвідоміших Telegram-каналів «Труха Україна». Станом на листопад 2024 року кількість людей, підписаних на цей канал, становить понад 2,5 млн користувачів. Більше половини дописів, окрім замовних, є повідомлення, запозичені з українських або іноземних медіа. Часто автори не зазначають джерела інформації, а лише додають відповідні посилання. Зокрема, частиною контенту є псевдонаукові статті та публікації без посилань на джерела. Понад 15% постів мають ознаки замовних. Попри це, лише половина з них має позначки «реклама» або «промо». Тобто автори дозволяють собі поширювати свідому маніпуляцію. Більше того, надмірно емоційна лексика, використання сумнівних першоджерел чи взагалі їхня

відсутність, формують недовіру та ставлять під сумнів якість інформування аудиторії [1].

Таким чином, можна зробити висновок, що Telegram-канали стали невід'ємною частиною життя українців. Здатність попереджати про потенційну загрозу обстрілів, інформувати населення щодо змін під час воєнного стану в країні вдається завдяки оперативним технологіям даної платформи. Однак висока популярність цих каналів також виявила низку проблем, пов'язаних із відсутністю чітких журналістських стандартів. Анонімність, легкість створення каналу та відсутність перевірки інформації сприяють поширенню недостовірних новин, маніпуляцій що може мати серйозні наслідки для суспільства в умовах кризи.

Як було зазначено, власники Telegram-каналів мають розробити більш відповідальний підхід до створення контенту, особливо в часи, коли надійність та точність інформації є обов'язковими факторами. Зростання кількості підписників і вагомий вплив на громадську думку підкреслюють необхідність впровадження стандартів та механізмів контролю. Офіційна реєстрація Telegram-каналів як медіа може стати першим кроком до підвищення професійних вимог до їхньої діяльності.

Отже, соціальні мережі, а саме Telegram, має значний потенціал як нове медіа, але потребує суворішого дотримання етичних стандартів, щоб не лише інформувати, а й забезпечувати якісне та надійне висвітлення подій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баркар Д. Медіа без стандартів. Як популярні телеграм-канали показують достовірність інформації [Електронний ресурс] / Дмитро Баркар // Інститут масової інформації. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://imi.org.ua/monitorings/media-bez-standartiv-yak-populyarni-telegram-kanaly-pokazuyut-dostovirnist-informatsiyi-i62753>.

2. Васьківська О. Є. Особливості інформаційних каналів соціальних мереж під час російсько-української війни. Актуальні проблеми науки, освіти та суспільства в сучасних умовах: збірник тез доповідей міжнародної науковопрактичної конференції. Полтава: ЦФЕНД, 2022. Ч. 2. С. 72–73.

3. Поліковська Ю. Телеграм зберігає лідерство серед соцмереж у споживанні новин, але зростає занепокоєння щодо розповсюдження фейків, — дослідження USAID-Internews [Електронний ресурс] / Юлія Поліковська // Детектор медіа. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://ms.detector.media/internet/post/36649/2024-11-07-telegram-zberigaie-liderstvo-sered-sotsmerezh-u-spozhyvanni-novyn-ale-zrostaie-zanepokoiennya-shchodo-rozpovsyudzhennya-feykiv-doslidzhennya-usaid-internews/>

4. Семенюта І. Нацрада зареєструвала 466 онлайн-медіа, з них 19 — телеграм-канали [Електронний ресурс] / Ірина Семенюта // Детектор медіа. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://detector.media/rinok/article/229479/2024-07-12-natsrada-zareiestruvala-466-onlayn-media-z-nykh-19-telegram-kanaly/>.

5. Чорна О. Українці стали споживати більше новин із соціальних мереж, — дослідження USAID-Internews [Електронний ресурс] / Ольга Чорна // Детектор медіа. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://detector.media/infospace/article/234444/2024-11-07-ukraintsi-staly-spozhyvaty-bilshe-novyn-iz-sotsialnykh-merezh-doslidzhennya-usaid-internews/>.